

ІНТЕГРАТИВЕЙ АНАЛІЗ НАУКОВО ТЕХНІЧНОЇ СТАТТІ У СВІТІ ДИКТЕМНОЇ ТЕОРІЇ

Надія ДОРОНКІНА

У процесі вивчення іноземної мови будь-які тексти сприймаються учнями як сукупність систем, що організують цей текст на внутрішньому, семантичному, прагматичному рівнях і також на рівні його поверхневої формальної структури. Ці системи створюються за рахунок взаємодії різнорівневих мовленнєвих одиниць, об'єднаних творчою мислительною діяльністю автора. За допомогою інтегративного аналізу тексту вирішується одна з задач навчання, а саме розпізнавання цих систем та поповнення когнітивного багажу учня. Учні повинні сприймати і адекватно оцінювати ці системи. Генеруючи власне мовлення, учні здатні поєднувати елементи різних систем і створювати нові висловлювання згідно з комунікативними цілями.

Композиційно текст розділяється на томи, розділи, абзаци. Їх мовленнєві кореляти – цілий текст, текстовий сегмент, над фразова єдність і мовленнєвий комплекс [2, 118].

Розглянемо частинний випадок тексту, а саме англomовну науково-технічну статтю, що традиційно містить такі розділи: *Abstract – Introduction - Experiment Design / Methods- Results and Discussion- Acknowledgments*. Кожен розділ відповідає текстовому сегменту і складається з одного чи кількох над фразових єдностей.

Смислова структура тексту є багатошаровою і має семантичну і прагматичну основу. Найменшою смисловою одиницею тексту є дик тема [1, 17]. Вони об'єднуються у тематичні блоки і можуть бути реалізовані як окремі мовленнєві акти і як взаємодія мовленнєвих актів, наприклад діалогічна єдність. Тематичні блоки відповідають абзацам і розділам. Кожна дик тема має пропозиційний зміст, семантичну основу, і ілокутивний зміст.

Наукові статті, безперечно, виступають як елементи наукового спілкування, тобто автор здійснює комунікацію з читачем а також з науковими опонентами, тобто іншими вченими які працюють з тим самим матеріалом. Зокрема, кожна наукова стаття містить посилання на інші друковані роботи і сама стає джерелом для посилань. Отже, процес наукового спілкування можна назвати полілогом, до складу якого входять наукові статті, що належать до монологічних форм публічного мовлення.

Проте, розмежування між полілогом, діалогом і монологом досить умовне, оскільки кожен монолог завжди адресований реципієнту, тобто будь-який зв'язний текст має комунікативну установку на адресата і в комунікативному аспекті втілює в собі певну ціль комунікації.

З іншого боку, кожне посилання є реплікою діалогу з опонентом, причому думка опонента заперечується, доповнюється або з нею повністю погоджуються. Таким чином, одна стаття містить як репліки-реакції, так і репліки-стимули. Кожна репліка-реакція створює діалогічну єдність з

реплікою-стимулом статті, на яку вона посилається. Після репліки-реакції відбувається мена комунікативної ролі. Репліка-стимул, в свою чергу, співпадає як з мовленнєвим кроком. Мовленнєвий хід складається з однієї репліки-стимулу або сукупності реплік.

Як відомо, наукова стаття – це один з жанрів науково-інформативного підстилю наукового стилю літературної мови, що є форматом наукового дискурсу, якщо розглядати останній як когнітивне утворення.. З цієї точки зору функціональний стиль є форматом дискурсу, який розуміють як різновид дискурсу, що виділяють на основі комунікативної дистанції, ступеня самовиразу мовця, соціальних інститутів, реєстру спілкування та мовних кліше. Формат дискурсу – це конкретизація його типу. А сам формат конкретизується жанрами мовлення, які виділяються на індуктивній основі. Якщо у науковому спілкуванні акцент робиться лише на текстуальних особливостях, то мова йде про науковий функціональний стиль. У науковому дискурсі також враховуються учасники і обставини спілкування.

Найчастіше у науково-технічних статтях можна виділити диктеми, що визначаються інформаційною схемою:

У анотації (ABSTRACT) завжди присутні диктеми опису головної теми статті та опис матеріалу, якому приділяється найбільша увага.

У введенні (INTRODUCTION) виділяють диктеми опису задачі, методів вирішення, області використання методів.

Кожен висновок і кожна подяка є окремими диктемами.

Внутрішній, глибинний шар мовної компетенції мовця – це знання ядерних моделей речення. За думкою Н. Хомського такі знання у носіїв мови є природженими. Отже, засвоєння граматичної системи мови і механізму побудови висловлень набуває великого значення у процесі навчання.

Науково-технічна стаття з одного боку є прикладом монологічного дискурсу, а з іншого містить елементи діалогічного дискурсу. Як сукупність висловлювань автора в очікуванні реакції читача, науково-технічна стаття виступає в якості мовленнєвого акту або послідовності мовленнєвих актів, адресатом яких є автор, а адресантом – читач. Наукова стаття належить до жанрів наукового стилю, що виступає в якості формату наукового дискурсу, який, в свою чергу, з точки зору соціолінгвістики, є різновидом інституціонального дискурсу. За комунікативною метою дискурс наукових статей є полемічним, а за спрямованістю комунікативних дій – наративним і аргументативним.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Блох М.Я. Теоретическая грамматика английского языка. - М.: Высш. школа, 1994. - 382 С.
2. Кошечкина И.Г. Текстобразующие структуры языка и речи. - М.: МГПИ им. В.И.Ленина, 1983. - 184 С.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

*Надія Доронкіна: ст. викладач кафедри англійської мови технічного
спрямування №1 Національного технічного університету України «КПІ»*